

C H U O N G : 18

BÁC-SĨ WOESTIJNE ở Rừng Vanderheide's Grove trong những lúc rảnh việc, làm luôn cả chức-vụ Ty-Trưởng Ty Vệ-Sinh Quận Crynssen những lương không hậu nên ông không thích làm cho lắm. Khi Martin tới đề-nghị xin làm hết mọi công việc mà chỉ lấy nửa số lương của ông thôi, ông thương hại bằng lòng nhưng quả-quyết bảo rằng công việc sẽ có ảnh-hưởng lớn tới nghề-nghiệp riêng của chàng.

Quả nhiên y như thức. Nó đã làm cho chàng gần sạt nghiệp. Không bao giờ có sự bổ nhiệm chàng vào chức-vụ ấy một cách chính-thức. Chàng ký tên Woestijne trên giấy tờ (tùy hứng, mỗi lúc thay đổi một cách, chính-tả tên ông ta), Hội-Đồng-Quận chấp-nhận quyền hành có giới-hạn của chàng, nhưng tất cả mọi việc hoàn-toàn là trái phép.

Không có gì đáng gọi là tinh-thần khoa-học, và cũng chẳng có một chút gì gọi là lòng anh-dũng mà chỉ có lòng đầy bực-tức đối với dân-chúng ở trong tình thức-đầy chàng hăng-

hái ra nhận cái chức-vụ nhân-viên Ty Vệ-Sinh ấy thôi. Chàng xục-xạo vào sân nhà người ta, chàng tố-cáo bà Beeson để khỏi bốc ở thùng tro ra, ông Norblom đổ rác ra đường, và Ban Quản-trị Học-đường để lớp học thiếu không-khí, và không dạy cho học-sinh biết cách đánh răng. Dân chúng trước kia đã xôn-xao về việc chàng là một người vô thần, thiếu phẩm-cách đạo-đức, không có lòng yêu thương địa-phương mà mình sinh sống ở đó, nhưng khi họ bị hắt ra khỏi những đồng nhơ, đồng rác họ đã quen sống dễ chịu, và rất có thể có lợi cho họ là đảng khác, thì họ nói xùng lên, không nhìn được nữa.

Martin vốn chân-thật và tận-tâm hết sức, nhưng chàng ngây-thơ như chim bồ - câu, và không khôn-ngoaan dè-dặt như giống rắn. Chàng không làm cho dân chúng hiểu nhiệm - vụ của chàng : ít khi chàng chịu giải - thích cho người ta hiểu. Chàng chẳng qua chỉ như người tâm-phúc của Bác-sĩ Woestijne, quyền - hành trên giấy tờ thì bảnh lắm, nhưng trên thực-tế thì rất yếu, hoàn-toàn bất lực đối với những sự phản-kháng cứng đầu cứng cổ do chàng gây ra.

Chàng đi từ chỗ rình người ta đổ rác rưởi, đến một truyện bi-đát về bệnh truyền-nhiễm.

Dân ở Delft bị dịch thương-hàn, có lúc

[REDACTED]

thuyên-giảm, nhưng rồi lại tiếp-tục xuất-hiện. Dân làng tin là bệnh sinh ra vì có một bọn du-mục mới tới đóng trại ở một khu đất ở phía trên dòng sông, cách đây độ mười cây số, họ định kéo nhau lên trị tội bọn ấy, vừa là một cách phản-đối cho có hiệu-lực, vừa là một thú tiêu-khiến trong lúc mệt nhọc vì công việc đồng áng. Khi Martin quả-quyết bảo: cho dẫu khúc sông trên ấy có bán đi nữa, khi tới đây đã chảy qua một khúc dài mười cây số, thì nước cũng trong rã rồi, vậy chưa chắc bọn du mục kia đã là thủ-phạm gây ra bệnh dịch, chàng bị tố-cáo âm-ỹ. Kaes, anh lái buôn lúa ở khu làng Delft kêu : "Cái thằng cha đến kỳ, nó đi khắp nơi cùng chốn bảo chúng mình phải giữ-gìn vệ-sinh hơn, đến khi chúng mình bảo cho nó biết là mấy con chó khốn-nạn cần phải bắn chết đi, dẫu sao thì chúng cũng chỉ là bọn du-mục, thì nó chẳng làm đếch gì cả, mà lại còn tuôn ra một lô lý-thuyết về những tác-dụng của vi-trùng nọ kia và những cái quái cái quỷ gì nữa !"

Chàng đi khắp nơi cùng chốn trong Quận, tuy chàng không sao-những việc săn-sóc các bệnh-nhân của chàng, nhưng chắc chắn là số thân-chủ không tăng thêm lên được người nào, chàng ghi trên bản đồ những nơi có thương-hàn mới phát-hiện trong vòng năm dặm xung quanh Delft. Chàng xem-xét đường lối phân-phối sữa và thực-phẩm, và khám-phá ra rằng bệnh thường phát-sinh sau khi có một cô đi khêu mún qua

thăm các bạn hàng, một cô gái già, đức-hạnh tốt, chăm lo giữ-gìn vệ-sinh đến kinh người. Bốn năm trước, nàng có mắc bệnh thương-hàn.

Chàng tuyên-bố : "Chính cô ta là người mang vi-trùng kinh niên. Cần phải khám cô ta ngay mới được !"

Chàng tìm thấy nàng đương khâu mũn trong nhà một ông mục-su nông-gia già.

Nàng vừa thẹn vừa giận, chối nguây-nguấy không chịu đi khám bệnh, chàng bỏ đi ra thì nghe thấy nàng khóc vì tủi-nhục, còn ông mục-su thì đứng ở cửa nguyên-rửa chàng. Đi một lát chàng quay lại, dẫn theo một viên-cảnh-sát, bắt cô khâu mũn đem về giam vào một phòng riêng trong Trại Tế-bần của Quận. Trong phân của nàng, chàng tìm thấy hàng tỷ vi-trùng thương-hàn.

Chiếc thân liễu yếu đào tơ đoan - trang phong-nhã chịu sao nổi cảnh tiện-nghi thiếu thốn trong gian phòng vách ván quét vôi trắng như vậy. Nàng vừa xấu hổ, vừa lo sợ, cô gái già mắt sáng, nghèo hèn, tử-tế ấy luôn-luôn được mọi người yêu-mến, nàng thường đem quà bánh cho trẻ con, thổi cơm làm bếp giúp các bà nhà nông bận quá nhiều công việc, và ru trẻ ngủ, giọng hát của nàng nhẹ-nhẹ như giọng chim se-se. Martin hành-hạ nàng, bị mọi người chửi rủa nên thân. Họ bảo, "Già cô ấy khá già, đồ nó dám đụng đến !" và họ bàn nhau đi

"cuớp-ngục" giải cứu cho nàng.

Martin hết sức bối-rối. Chàng đến Trại Tế-bần thăm nàng chàng cố giải thích cho nàng hiểu là không có một chỗ nào khác để cho nàng ở, và chàng mua tạp-chí, mua kẹo bánh, làm quà cho nàng. Nhưng chàng cương - quyết giữ nàng, không cho nàng tự-do ra ngoài. Chàng tin chắc nàng là nguyên-nhân của ít nhất là một trăm người binh thương-hàn, trong số có chín người chết.

Người trong quận chế-nhạo chàng. Người ta khỏi bệnh đã bốn năm trời rồi mà bây giờ còn buộc cho người ta là nguyên-nhân gây ra bệnh ? Đâu có truyện kỳ như vậy. Các Hội-viên Hội-đồng Quận và Ty Vệ-sinh Quận mời Bác-sĩ Hesselink ở Quận bên sang, thì ông này cũng đồng ý với Martin về những bản-đồ của chàng. Mỗi kỳ Hội-đồng họp lại đem vấn-đề ra thảo-luận xôi-nói và không rõ là chàng sẽ bị lụn-bại hay được lên đài vinh-quang.

Leora đã cứu cả chàng lẫn cô khâu mướn. Nàng bảo : "Sao không mở một cuộc lạc-quyên lấy tiền đưa cô ấy đến một bệnh-viện lớn nào để chữa cho cô ấy, nếu không chữa khỏi thì người ta có thể giữ cô ấy luôn tại đó ?"

Cô khâu mướn vào ở một dương-đường - ở suốt đời trong đó và mọi người cũng quên dần nàng đi - và những kẻ thù mới của chàng bấy giờ lại khen số chàng : "Nó cũng khôn lắm

đấy chú, làm như vậy là phải !"

Hesselink từ quận bên lái xe sang chú tâm khen chàng : "Lần này ông làm việc được lắm, Arrowsmith ạ, tôi rất mừng thấy ông bắt tay vào công việc rất đẹp".

Martin hơi có vẻ kiêu-ngạo, và bắt tay luôn vào một bệnh dịch mới khác, khá tế-nhị. Chàng lấy làm may-mắn gặp một người bệnh đậu mùa và có nhiều người chàng nghi mắc bệnh này. Có mấy người ở bên kia giới-tuyến Quận Mencken thuộc địa-phận của Hesselink ngạo chàng : "Trừ có một bệnh-nhân của ông mắc đậu mùa, còn đều là thủy-dậu. Rất ít khi có đậu mùa về mùa hè". Nhưng Martin vẫn sùng-sục đi lên đi xuống hai cái quận này, tuyên-bố có thiên-tai giáng, và yêu-cầu dân chúng chích ngừa. Chàng la như sấm ran: "Chỉ trong mười, mười lăm ngày nữa, tất cả vùng này sẽ biến thành địa-ngục !"

Nhưng vị mục-su của Liên-Hiệp Huynh-Đệ Hội vẫn cai-quản nhà thờ Wheatsylvania và hai làng khác, là một người rất ghét chích thuốc, nên ông khuyên giáo-đồ đừng đi chích ngừa, thế là dân làng đứng về phe mục-su. Martin đi từng nhà, năn-nỉ dân chúng, xin chích không cho họ, nhưng vì từ xưa chàng chưa bao giờ nói chuyện làm cho dân chúng mến chàng, tin chàng, coi chàng như một vị lãnh-tụ, họ hỏi nhau, bàn cãi với nhau rất lâu trước cửa nhà,

họ cười nhạo chàng, cho rằng chàng say rượu. Mặc dầu luôn mấy tuần ở thôn quê, đồ uống mạnh nhất chàng dùng chỉ là cà-phê đắng ngắt của họ, nhưng họ vẫn bảo nhau rằng đêm nào chàng cũng say-sua, đến nỗi vị mục-su Hội Liên-Hiệp Huynh-Đệ định đưa vấn-đề rượu chè của chàng ra nói trên giảng-đường nhà thờ.

Rồi mười ngày hãi-hùng lo sợ qua đi, rồi mười lăm ngày hãi-hùng lo sợ qua đi, ngoại-trừ có mỗi trường-hợp đầu, còn ngoài ra đều là bệnh thủy-đậu. Hesselink lên mặt đắc-chí, còn dân làng reo hò ầm lên. Martin đâm thành cái trò cười cho thiên-hạ.

Nghe họ nói xấu mình, bảo mình độc ác chàng không lấy gì làm tức cho lắm và chỉ những chiều hôm buồn nản lắm, chàng mới nghĩ tới truyện rồi xa họ, nhưng bị họ cười thì chàng giận tím mặt lại.

Leora bình-tĩnh an-ủi chàng. Nàng bảo : "Câu truyện rồi qua đi hết". Nhưng câu truyện đã không qua đi.

Đến mùa thu năm ấy câu truyện đã thành một "thiên anh-hùng-ca đại hoạt-kê" loại anh-hùng-ca mà dân quê khắp thế - giới đều mê thích. Họ vui vẻ kể cho nhau nghe rằng chàng bảo ai nuôi heo thì sẽ chết về đậu-mùa, chàng say bí-tỷ một tuần lễ, rồi khi khám bệnh, từ đăm-thạch đến bình đầu tim, bình gì cũng kêu là đậu mùa. Gặp chàng, họ chào hỏi, tuyệt

nhiên không có ý trâm-trọc gì : "Cầm tôi có cái mụn, bác-sĩ ạ. Bệnh gì thế... có phải... đậu mùa không ?"

Sự chế-giễu của dân chúng còn kinh - khủng hơn là sự giận-dữ của họ, nó có sức lật đổ được bạo quyền, thì đến ông thánh hay hiền nhân quân-tử nó cũng không từ và chẳng coi kho-tàng của-cái họ ra gì cả.

Khi ở vùng lân-cận bất kỳ có bệnh dịch bạch-hầu thật sự, Martin vừa run vừa khuyên người ta dùng kháng-độc-tố, thì có tới nửa số dân chúng vùng đó nhớ lại việc ngày trước chàng không cứu nổi con bé nhà Novak, còn một nửa thì kêu : "Ồ, xin ông cho chúng tôi hai chữ bình-an ! Trong đầu óc ông lúc sau cũng thấy có bệnh dịch !" Tuy có một số đồng trẻ bị chết, họ cũng không vì thế bỏ "thiên anh hùng ca đại hoạt-kê" của họ đi.

Thế rồi một hôm Martin về bình-tĩnh báo Leora :

- Anh thua đau quá rồi phải chuồn khỏi đây thôi. Ở đây chẳng còn làm ăn gì được nữa: Chẳng biết bao nhiêu năm nữa, người ta mới trở lại tin nhiệm anh. Cái lối khô-hài của họ thật giết người ! Anh phải đi kiếm một việc gì làm cho đảng-hoàng... về Y-tế Công-cộng.

- Thế thì em mừng lắm ! Anh đối với dân ở đây quá tốt. Mình tìm một thành - phố lớn

nào đó người ta biết giá-trị công việc của anh.

- Không, em nói vậy không công bằng. Dầu sao anh cũng đã học được ở đây một vài điều. Anh đã làm mất lòng nhiều người; anh không biết cách đối-xử với họ. Chúng mình có thể ở đây lâu, anh sẵn lòng lắm, chỉ vì đời người quá ngắn-ngủi và anh nghĩ anh cũng là người chịu khó làm việc. Anh cũng thắc-mắc sợ người ta cho là hèn, phải bỏ chạy "đánh trống..." thế nào nhỉ ? "đánh trống bỏ dùi". Bây giờ anh không cần nữa ! Trời, anh có thể làm được những việc gì, anh biết chứ ! Gottlieb biết mà ! và anh muốn làm việc. Mình phải đi. Em bằng lòng chứ ?

- Lẽ dĩ nhiên !

II

Đọc tờ Hoa-Kỳ Y-Học Hiệp-hội Nhật-Báo thấy tin Sondelius đương liên-tiếp diễn-thuyết nhiều kỳ tại Harvard, chàng liền viết thư hỏi ông có biết ở đâu cần nhân-viên y-tế không. Sondelius trả lời, chữ nguếch-nguọc bản-thứ rằng ông rất khoái khi nhớ lại đêm hôm nghỉ tại Minneapolis, rằng ông không đồng ý với Entwisle của Đại-Học Harvard về đặc tính của chất meta-thrômbin, rằng ở Boston

có một tủ quán Ý-đại-lợi ngon tuyệt, rằng ông sẽ hỏi bạn hữu ông trong các cơ-quan Y-tế xem có chỗ nào cần người làm không.

Hai hôm sau, ông lại viết thư cho chàng biết rằng Bác-sĩ Almus Pickerbaugh, Giám-đốc Nha Y-tế Vệ-sinh Công-Cộng ở thị-xã Nautilus tại Iowa đương tìm một Phó Giám-đốc, và chắc sẽ sẵn-sàng gọi các chi-tiết cho chàng.

Leora và Martin vồ lấy một cuốn niên giám tìm coi : "Chu-choa ! Sáu-mươi-chín-ngàn dân-cu ở Nautilus ! so với ba trăm và sáu mươi-sáu móng ở đây... à, không ba-trăm-sáu mươi-bảy chứ, vì thêm đứa bé mới sinh của Yeska, cái thằng chó chết ấy mời Hesselink tới đỡ đẻ. Sáu mươi chín ngàn người ! Những người có thể nói chuyện được ! Có nhiều rạp hát ! Có lẽ có cả những cuộc hòa nhạc nữa!À, chúng mình sẽ giống như hai đứa trẻ mới ở trường ra cho mà xem !"

Chàng đánh điện-tín hỏi chi-tiết, làm cho anh chủ-sự nhà ga phải nói tánh tò-mò, vì anh ta kiêm luôn cả chức-vụ truyền-tin.

Bức thư in sẵn người ta gọi cho chàng nói rằng Bác-sĩ Pickerbaugh cần một người phụ-tá làm việc suốt ngày cũng như chính Bác sĩ Pickerbaugh vậy, vì các bác-sĩ trông nom bệnh-viện hay giảng dạy ở trường đều là bác-sĩ tu, làm việc có nửa ngày. Người phụ - tá

[REDACTED]

phải là chuyên-viên về dịch-bệnh - học, vi-trùng-học, quản-đốc các nhân - viên thu-ký, điều-duỡng và thanh-tra các xưởng sữa, xưởng đường. Lương hàng năm là hai-mươi-lăm-ngàn đô-la... so với mười-lăm, mười-sáu-ngàn Martin đương kiếm được ở Wheatsylvania. Cần phải có thêm giấy giới-thiệu nữa. Martin viết thư cho Sondelius, Ba Silva, và Max Gottlieb, bây giờ đương làm việc ở Viện McGurk tại Nữ-Uớc.

Bác-sĩ Pickerbaugh báo tin cho chàng biết, "Tôi đã nhận được những thư giới-thiệu rất nồng-nhiệt của ông Khoa-Trưởng Silva và bác-sĩ Sondelius, nhưng bức thư của bác - sĩ Gottlieb thì thực là đáng chú ý. Bác-sĩ nói ông có tài hiếm có của một người làm việc trong phòng thí-nghiệm. Tôi rất vui mừng trao cho ông chức-vụ này, xin ông vui lòng đánh điện trả lời cho".

Cho tới lúc bấy giờ, Martin mới ý-thức rõ-ràng chắc-chắn rằng chàng sẽ rời khỏi Wheatsylvania - nơi mà lúc nào cũng phải nghe những lời quở-trách của Bert đến chán cả tai - nơi mà lúc nào cũng bị Yeska và Norblom dòm ngó - nơi có một khúc quanh mà chàng không thể nào tránh không đi qua được biết bao nhiêu lần, mà chẳng lần nào khác lần nào, cứ đến khu Rừng Hai Dặm là chàng lại phải rẽ về phía nam con đường lớn của Leopoldis, để chạy theo con đường buồn-tẻ, phẳng lỳ, và thẳng-băng ấy - nơi mà Bác-sĩ Hes-

selink có ưu-thế hơn chàng và Bác-sĩ Coughlin có tính hiểm-ác - nơi mà chàng cứ phải đi lòng-dòng ở ngoài đường suốt ngày, chẳng còn thời giờ nào để làm việc trong phòng thí-nghiệm bụi-bậm của chàng nữa - bây giờ chàng sẽ bỏ lại tất cả để tới Nautilus, một thành-phố lớn đầy-dủ hoàn-toàn và sán-lạn.

"Leora ơi ! chúng mình đi tới nơi rồi !
Đi thực rồi !"

III

Bert nói :

- Chú phải biết, thế nào cũng có người gọi chú là kẻ phụ-bạc đối với tất cả những công ân của bọn này đã giúp chú, mặc dầu chú đã trả lại ngàn bạc vay hồi trước, chú để cho một anh Bác-sĩ nào khác đến đây chiếm hết cả cái ảnh-hưởng ấy của gia-dình này !

Cô Ada Quist thì nói :

- Tôi thấy ở đây chú còn chả được dân chúng tín-nhiệm, huống-hờ là ở một thành-phố lớn như Nautilus thì làm ăn cái gì ! Chúng tôi, Anh Bert và tôi, sang năm sẽ cưới, lúc bấy giờ hai người tài-hoa phong-nhã bị thất-bại mò về, tôi chắc chúng tôi lại phải nuôi

báo cô ở trong nhà, và chắc gì đã thuê lại được cái nhà ấy với cái giá hiện nay ! Ồ, anh Bert này, sao mình không giữ ngay lấy cái nhà ấy có phải đỡ tiền không ? Ory à, tôi chả thường nói là cô khó có thể sống một cuộc đời đều-hòa, yên-ôn và đường-hoàng, ngay từ hồi hai đứa mình còn đi học kia, có phải không ?

Ông Tozer thì nói :

- Tôi đến chịu không làm sao hiểu nổi, mọi việc đương êm-đẹp như thế này. Nếu anh cứ chịu khó ở lại đây, thì thế nào cũng có ngày anh sẽ kiếm được ba, bốn ngàn một năm. Nhà này chẳng đối xử tử-tế với anh sao ? Tôi không thích cho con gái tôi đi xa để tôi ở lại một mình, nhất là bây giờ tôi đã có tuổi rồi. Bert thì nó khó tánh đối với tôi và Má, còn Anh và Ory thì bao giờ cũng ngoan-ngoãn nghe lời. Anh liệu xem có cách nào ở lại đây không ?

Pete Yeska nói :

- Bác-sĩ ạ, nghe tin Bác-sĩ sắp đi mà tôi cứ bần-thần cả người ! Cố-nhiên là giữa Bác-sĩ với tôi có truyện xích-mịch nhau về buôn-bán thuốc-men thực đấy, nhưng nói có trời biết cho, chứ tôi đương tính hôm nào đến đây rủ Bác-sĩ chung phần với tôi, để Bác sĩ tùy ý trông-nom cai-quản, rồi mình có thể xin làm đại-lý cho hãng Buick, rất có thể xin được và gây-dựng một cơ-nghiệp kinh - doanh

nho-nho với nhau. Tôi thực lay lam tiếc Bác-sĩ bỏ đi xa chúng tôi... Nhưng mong có ngày nào đó Bác-sĩ trở lại đây, mình đi bắt vịt trời với nhau và nhắc lại câu chuyện về bệnh đậu mùa của Bác-sĩ để mình cười với nhau một trận cho vui. Tôi không quên được chuyện đó! Hôm nọ tôi còn nói với một bà già kêu đau tai rằng "Bà không bị đậu mùa đấy chứ !"

Bác-sĩ Hesselink nói :

- Bác-sĩ, tôi nghe tin chẳng biết có đúng không ? Bác-sĩ không đi đâu đấy chứ? Nay Bác-sĩ với tôi, chúng mình vừa bắt đầu làm cho nghề thuốc ở chốn rừng-rú này lên tới cái địa-vị xứng-đáng của nó, Bác-sĩ bỏ đi sao đành ! Vì thế cho nên tôi phải tức-tức lái xe suốt đêm đến đây... Hử ? Hay là tại chúng tôi chế-giễu Bác-sĩ đấy ? Có-ó, cứ kể ra chúng tôi có thể thực, nhưng như vậy không phải là chúng tôi không kính phục Bác-sĩ. Một nơi bé nhỏ như ở đây hay ở Groningen, mình phải chế-giễu người này người nọ lối xóm cho có chuyện. Nay, Bác-sĩ, tôi vẫn theo dõi Bác sĩ từ lúc mới chân ướt chân ráo mới ra trường cho đến bây giờ đã thành một Bác-sĩ có căn-bản vững-chắc thực-sự, thế mà nay lại bỏ đi... chắc Bác-sĩ không thể hiểu được nỗi xúc cảm của tôi !

Novak nói :

- Sao, Bác-sĩ ? Bác-sĩ không bỏ bọn tôi đi đấy chứ ? Bọn tôi sắp sinh một cháu nữa

đến nơi rồi, và tôi bảo nhà tôi, vừa mới hai hôm nay, rằng : "May mà mình có một Bác - sĩ có truyện gì thì nói thật cho mình nghe, chú không có nói những truyện tầm-phơ như cái Ông Winter.

Anh lái buôn lúa ở Delft thì nói :

- Bác-sĩ à, tôi nghe truyện chẳng biết có đúng không ? Có phải Bác-sĩ sắp đi xa không? Một người bạn bảo tôi là Bác-sĩ sắp đi, tôi bảo "trời sinh ra người ta nói bậy có chừng có mực, còn anh thì nói bậy quá xá đi thôi!" Nhưng tôi vẫn không yên tâm, nên vội lái xe tới đây và... Bác-sĩ ạ, tôi thấy tôi thực không biết giữ mồm giữ miệng chút nào, nói năng nhiều khi lỗ mãng. Trong cái hồi có bệnh dịch thương-hàn, tôi chống lại Bác-sĩ bảo cái cô khâu muốn là người đem gieo-giắc mầm bệnh ấy khắp mọi nơi, rồi sau tôi mới được Bác-sĩ mở mắt cho mà thấy. Bác-sĩ ạ, nếu Bác-sĩ muốn sau này làm Thượng-Nghị-Sĩ, và nếu Bác-sĩ ở lại đây... tôi cũng có đôi chút ảnh-hưởng... Bác-sĩ cứ tin tôi đi, tôi tình-nguyện sẽ hết sức giúp Bác-sĩ !

Alex Ingleblad thì nói :

- Bác-sĩ tốt số lắm đấy nhé !

Hôm hai người khởi-hành đi Nautilus, cả làng ra ga tiễn.

Suốt cả năm cây số, ngồi trên xe chạy qua những cánh đồng nắng chói mùa thu, Martin

vẫn không hết buồn nhớ những người hàng xóm láng giềng. Chàng bảo Leora : "Anh thấy muốn xuống xe quay trở lại. Mình vẫn chơi bài Ngũ Bách với bọn Phan-duyong chả vui là gì ! Anh ghét không muốn nghĩ tới truyện dân làng lờ ra gặp phải cái anh Bác-sĩ nào chẳng ra gì. Anh thề nếu sau này có anh lang băm nào tới mở phòng mạch ở đây, hay Woestijne lại saonhãng công việc vệ-sinh y-tế nữa, anh sẽ trở về làm cho họ phải bỏ nghề mới nghe ! Và nếu có dịp ra làm Thượng-Nghị-sĩ cũng vui, há!"

Trong khi đó, bóng chiều mỗi lúc một đổ xuống, trong cái thế-giới mà họ đương tất-tả tiến tới, hai người không còn trông thấy gì khác ngoài mấy chiếc bóng đèn vàng ệch mắc trên nóc toa xe dài trên đầu họ. Họ tưởng-tượng thấy nào là thành-phố Nautilus to lớn, nào là Vinh-Quang chói-lọi, Sự-Nghiệp cao-cả, nào là công cuộc tạo-lập một đô-thị kiểu mẫu sán-lạn, nào là những lời ca ngợi của Sondelius và có lẽ ngay cả của Max Gottlieb nữa...